

תזכיר חוק

א. שם החוק המוצע

חוק לתיקון פקודת הראיות [נוסח חדש] (מקור והעתק כראיה), התשס"ג - 2003

ב. מטרת החוק המוצע והצורך בו

מזה מספר שנים, קצב הטכנולוגיה המואץ מביא להתיישנותם של דפוסים ראייתיים שמשלו בכיפה במשך זמן ממושך. במסגרת תופעה זו חל טשטוש בהבחנה בין העתק ומקור.

הכלל כי יש להגיש מקור של מסמך להבדיל מהעתקו נשען על "כלל הראיה הטובה ביותר" מבית היוצר של המשפט המקובל. כלל זה הקיף בזמנו היבטים נוספים מעבר להגשת מסמכים, אך הצטמצם עם הזמן להטלת חובה להגיש מקור של מסמך. הוא חל כל אימת שבעל דין מבקש להגיש מסמך לשם הוכחת אמיתות תוכנו להבדיל מעצם קיומו. הסיבה המונחת ביסודו של כלל זה היא שהמקור משקף את המידע המלא ביותר, ובמיוחד לענין היבטים מעבר לתוכנו של המסמך, ולמשל, החזות הפיזית של המסמך בדמות סוג דיו ונייר. יתירה מזו, הובע חשש שקבילות העתקים עלולה להכניס בשערי בית המשפט מסמכים שיש בהם משום זיופים או טעויות בתום לב.

במהלך השנים, חל כירסום בכלל ונקבעו חריגים כדי לאפשר הגשת ראיות רלבנטיות במקרה שאין אפשרות או אין צורך להגיש את המקור. דוגמאות לחריגים אלה הן: אם צד מודה בתוכנו של המסמך, כשהמקור נמצא בידי בעל דין שאינו מציית לדרישה להציגו, כשהמקור נמצא בידי זר שלא ניתן לכפותו, אם המקור אבד או הושמד, וכשהגשת המקור כרוכה בקשיים מיוחדים או הינה בלתי אפשרית.

נוכח "כלל הראיה הטובה", המחוקק ראה צורך בהסדרה מדוקדקת של התנאים להגשת העתקים. אלה מפורטים בהסדר המורכב מחוק ותקנות. לפי סעיף 41 לפקודת הראיות, [נוסח חדש], התשל"א - 1971 (להלן - פקודת הראיות), ניתן להגיש העתק צילומי של מסמך מסוג המסמכים שנקבע לענין זה בתקנות, שמצורף אליו אישור שההעתק נעשה מן המקור באופן ובתנאים שנקבעו לאותו סוג מסמכים בתקנות. העתק כזה קביל בכל מקרה שלפי הדין מותר להוכיח תוכנו של מסמך בהעתקו ואם המקור בוער על פי תקנות ובתנאים שנקבעו בהן, ומצורף להעתק אישור על כך כפי שנקבע בתקנות לאותו סוג של מסמכים. מוסיפות תקנות העדות (העתקים צילומיים), התשכ"ח - 1969 (להלן - התקנות) ומגבילות את קבילותם של העתקים לפי שיטת עשייתם ומציבות תנאים להגשת העתקים של מסמכים שבווערו לעומת מסמכים שלא בווערו. ניתן לומר כי תקנות אלה מקשות על הגשת העתקים, ובמיוחד כשמדובר במסמך שמקורו בוער. כמו כן, מאחר שהן נוקבות בשמן של שיטות הרפרודוקציה המותרות, הן אינן עומדות בקצב הטכנולוגיה המואץ.

בשנים האחרונות, מהפכת המידע חוללה שינויים מרחיקי לכת שהעמידו בספק את המשך תועלתו של "כלל הראיה הטובה ביותר". ראשית דבר, טושטשה האבחנה בין העתק למקור. כשמדובר בחומר מחשב, אין זה ברור מה ייחשב למקור. האם פלט המחשב הוא המקור או שמא קובץ המחשב? ומה הדין לענין חומר שהיה מכתחילה במתכונת פיזית של נייר ונסרק על ידי טכנולוגיה מתקדמת כדי להכניסו למחשב? כך, מהפכה זו מקשה לשמור על הדפוסים הישנים של מקור והעתק. יתירה מזו, ההשענות על דפוסים ישנים אלה מציבה מכשול מפני התפתחות טכנולוגית, שכן חברות ומוסדות מהססים לבנות את מערכות תיעוד המידע שלהם על טכנולוגיות מתקדמות מן החשב שחומר הנשמר באמצעותן לא יזכה לעבור את שערי הקבילות. ועיקרו של דבר, אי קבילותם של מסמכים שהם לכל הדעות רלבנטיים ואמינים רק בשל כלל נוקשה זה, עלול לגרום עיוות דין למתדיינים.

ראשית התמודדות עם בעיות אלה ניתן למצוא בתיקון לפקודת הראיות בדבר רשומה מוסדית. לבד מההוראות המקלות לענין עדות שמיעה, קובע סעיף 41א לפקודת הראיות: **"ניתן להוכיח תוכנה של רשומה מוסדית על ידי העתק צילומי של הרשומה"**. כמו כן סעיף 41ב לפקודת הראיות קובע **"לענין סימן זה לא ייחשב פלט שהוא רשומה מוסדית כהעתק המסמך שעל בסיסו הופק, אלא כמקור"**. עם זאת, סעיף זה אינו פותר את כלל הבעיות המתעוררות, שכן הוא חל רק על "רשומה מוסדית" המוגדרת בצורה מצרה. ראשית, מוסד מוגבל ל"המדינה, רשות מקומית, עסק או כל מי שמספק שירות לציבור"; אין הוא כולל אנשים פרטיים. שנית, רשומה מוסדית מוגבלת למסמך שנערך על ידי מוסד. אם כן אין היא כוללת מסמכים שהגיעו לגוף שהוא מוסד מגורם אחר והוכנסו למערכת המחשבים של אותו גוף. שלישית, מדובר במסמך שנערך **"במהלך פעילותו הרגילה של המוסד"**, דבר המחייב את המגיש להוכיח לענין פעילות עסקו. שוב, אין זה פשוט להכנס בשערי היתר זה ויש מרחב שלם של מסמכים הנשארים מחוץ להסדר.

פרט לתיקון בענין רשומה מוסדית, ננקטה יוזמה נוספת כדי להתמודד עם קשיי ההגשה של העתקים. בשנת 1997 הוקמה הועדה לבחינת שינוי תקנות העדות (העתקים צילומיים), התשכ"ח - 1969 על ידי שר המשפטים על מנת להמליץ על החקיקה הראויה לשם אישורן של טכנולוגיות חדשות בתחום הארכיבאות האלקטרונית. הועדה נזקקה לתקנות והציעה שינויים בהן, אך למרבה הצער, בשל אי בהירות בכתב המינוי של הועדה, היא התייחסה רק לקבילות הראייתית של טכנולוגיות חדשות ליצירת העתקים של מקור פיזי ואחסונם, ולא לראיות שנוצרו לכתחילה על ידי טכנולוגיה מתקדמת. לאור דברים אלה, על אף שניתן ללמוד ממסקנות הועדה, הן אינן משקפות הסדר שלם וממצה.

גם הפסיקה נתנה דעתה לבעייתיות שב"כלל הראיה הטובה ביותר". כך, בע"פ 869/81 שניר נ. מדינת ישראל פד"י לח(4) 169 כבוד הנשיא שמגר התייחס לכלל זה ככלל העדפת ראיות להבדיל מכלל קבילות. כמו כן, לאחרונה נזקק כבוד השופט חשין לסוגייה זו בע"א 6205/98 אונגר ואח' נ. עופר ואח' (טרם פורסם) והביע דעתו כי **"החריגים וחריגי- החריגים שנערמו עליו התישו את כוחו של הכלל, וכיום מוכר הוא לנו ככלל המציץ אלינו מבין חרכי החריגים. אכן, יש יסוד לסברה כי כיום מספק עצמו הכלל בדרישה כי בעל דין יתן טעם ראוי לאי הצגתו של המיסמך המקורי"**.

הוסיף כבוד השופט חשין והעיר כי "מגמה זו של הקלה בדרישה להצגת מקורו של מיסמך מתחייבת במציאות ימינו. בעידן הטכנולוגי המואץ שאנו נסחפים עימו, דבקות עיקשת בכלל התובע הצגת מקור דווקא – מקור להבדילו מצילום או מפלט של ראיות אלקטרוניות – יש בו כדי להניח מיכשולים בלתי ראויים על דרכו של בעל דין". יתירה מזו, לדעתו של השופט חשין "כלל זה עלול לגרום לעיוות דין בנסיבות מסויימות" ו"חזקה עלינו כי נדע להתאימו לרוח ימינו וכי לא נדבק בהלכות המדיפות ריח כבד של ימים שמכבר. יהפוך כלל הקבילות – שמא נאמר כלל האי קבילות – לכלל של מהימנות ומישקל ועל דרך זו נעשה הישר והטוב."

בדיקה השוואתית העלתה שמדינות אחרות, ובכללן מדינות המשפט המקובל, הגמישו את ההסדרים הראייתיים הנוגעים להגשת העתקים. מהלך זה ננקט על ידי מספר דרכים ובכללן:

- א. הגדרה רחבה מהמקובל למונח "מקור", דבר הכולל פלטי מחשב.
- ב. קביעה שהעתק קביל באותה מידה כמו מקור אלא אם כן מתעוררת שאלה אמיתית לענין אמיתות המקור או בנסיבות הענין אין זה הוגן לקבל את ההעתק.
- ג. הגדרה פונקציונלית של "העתק" ללא פירוט שמי לענין טכניקת הרפרודוקציה ובלבד שמדובר בטכניקה המעתיקה את המקור בצורה מדוייקת.
- ד. הפיכת הדין בענין מהימנות ההעתק לשאלה של משקל להבדיל מקבילות.

בנדון יצויין שבאנגליה, מכורתה של "כלל הראיה הטובה ביותר", אין אבחנה בין משפטים פליליים לאזרחיים בכל הקשור להשוואת דין העתק לדין מקור. אמנם בשלב מסויים החוק האנגלי החמיר בתנאי הקבילות של העתקים במשפט פלילי לעומת אזרחי, אך היום, הן במשפט פלילי והן במשפט אזרחי, ניתן להוכיח תוכנו של מסמך על ידי מקור או העתק המאומת בדרך הנראית לבית המשפט.

לאור דברים אלה, מוצע לתקן את פקודת הראיות ולהעביר את הדין במהימנותו של העתק למישור של משקל להבדיל מקבילות. בכך תשתווה החקיקה עם המגמה הכללית בדיני הראיות המודרניים, לעבור מכללי קבילות נוקשים לכללי משקל גמישים. מהלך זה יעשה על ידי מספר צעדים:

- א. הגדרה פונקציונלית של "העתק" שתכלול כל טכניקה המייצרת תוצר קריא הזהה בתוכנו למקור תוך פירוט מספר דוגמאות לשם המחשה.
- ב. קביעה כללית שמקום שמסמך קביל כראיה, ניתן להוכיח את תוכנו באמצעות מקור או העתק, ללא אבחנה בין רשומה מוסדית ומסמך אחר.
- ג. הסמכת בית המשפט לא לקבל העתק אם מתעורר חשד סביר כי אין ההעתק זהה למקור או שקבלת ההעתק אינה הוגנת בנסיבות הענין. בהליך זה, יוטל נטל השכנוע להוכחת עילות הפסילה על הצד המתנגד להגשת ההעתק.

ג. השפעת החוק המוצע על החוק הקיים

יוחלף סימן ו' לפקודת הראיות. יש לציין שכתוצאה ממהלך זה יתבטלו מאליהן תקנות העדות (העתקים צילומיים), התש"ל – 1969.

ד. השפעת החוק המוצע על תקציב המדינה, תקן המשרד וההיבט המנהלי

כל השפעה, במידה שתהיה, תתמקד בחסכון לאוצר המדינה בטווח הארוך, שכן תיקון זה (בהנחה שהוא יגובה בתיקונים מקבילים בחוק הארכיונים ובתקנות על פיו), עשוי לייתר איחסון של מסמכים רשמיים בפורמט של נייר וכך לחסוך במקום ובזמן.

ה. נוסח החוק המוצע ודברי ההסבר

חוק לתיקון פקודת הראיות [נוסח חדש] (מקור והעתק כראיה), התשס"ד - 2003

החלפת סימן ו' 1. בפקודת הראיות [נוסח חדש], התשל"א - 1971, במקום סימן ו' יבוא: -

"סימן ו': מקור והעתק

<p>40. "העתק", לענין סימן זה – כל תוצאה של הליך המייצר תוצר קריא הזהה בתוכנו למקור, לרבות הליך של צילום, כולל הגדלה או הקטנה, הדפסה, סריקה ממוחשבת, הקלטה מכנית, אלקטרונית או אופטית ושחזור כימי.</p>	הגדרה
<p>41. מקום שמסמך קביל כראיה, ניתן להוכיח את תוכנו דרך מקור המסמך או דרך העתקו.</p>	דין העתק כדין מקור
<p>א41. אין בהוראות סימן זה כדי לגרוע מסעיף 68 (ב) לחוק הירושה, התשכ"ה - 1965.</p>	דין צוואה
<p>ב41. לענין סימן זה לא ייחשב פלט שהוא רשומה מוסדית כהעתק המסמך שעל בסיסו הופק, אלא כמקור.</p>	מעמד פלט של רשומה מוסדית
<p>42. (א) בית המשפט לא יקבל העתק כראיה אם ראה, לאחר טיעוני הצדדים, כי יש חשש סביר לאחד מאלה:</p>	אי קבלת העתק

(1) אין ההעתק זהה בתוכנו למקור;

(2) קבלת ההעתק אינה הוגנת בנסיבות הענין.

(ב) הטוען נגד קבילות ההעתק – עליו הראיה."

דברי הסבר

לסעיף 40 לפקודה

במצב החוקי היום, הגדרת "העתק" יונקת משני מקורות - פקודת הראיות והתקנות. לפי סעיף 40 לפקודת הראיות:

"40. הגדרה

"העתק צילומי", לענין סימן זה – העתק ממקור המתקבל בתהליכי צילום, או בשיטה אחרת שנקבעה בתקנות, ושעל פיהם מתקבל העתק משתמר ומדויק של המקור, בין בגדלו המקורי ובין בגודל שונה."

לפי תקנה 1 לתקנות:

"1. שיטות לעשיית העתק צילומי

בנוסף להעתיקים המתקבלים בתהליכי-צילום, יהיה העתק צילומי לענין חלק 5 לפקודה גם העתק המתקבל בשיטת הרפרוגרפיה המבטיחה קריאתו של ההעתק במשך חמש שנים לפחות, אם בהעתק מופיעים כל הסימונים המופיעים במקור."

הגדרה זו מגבילה "העתק" לשיטות העתקה ספציפיות הנקבות בשם בחוק ובתקנות. החסרון המונח בשיטה חקיקתית זו הוא שהיא אינה גמישה דייה כדי להתאים את עצמה לקצב המהיר של חילופי טכנולוגיות. על כן מוצע להחליפה בהגדרה פונקציונלית השמה דגש על העיקר והוא שמדובר בתוצר של תהליך המביא ליצירת מסמך הזהה בתכנו למקור, תוך הזכרת מספר דוגמאות נפוצות לשם המחשה.

לסעיף 41 לפקודה

במצב החוקי השורר היום, חל "כלל הראיה הטובה ביותר", שהוא פרי הפסיקה. כלל זה מחייב הגשת מקור של מסמך להבדיל מהעתקו פרט לחריגים מסויימים שהתגבשו אף הם בפסיקה על פני תקופה של שנים. יתירה מזו, אפילו במקרים שבהם הדין מאפשר הגשת העתקים, אלה צריכים לעמוד בתנאים המפורטים בסעיף 41 לפקודת הראיות ובתקנות. סעיף 41 לפקודת הראיות קובע:

41" העתק צילומי כראיה

העתק צילומי של מסמך, מסוג מסמכים שנקבע לענין זה בתקנות, אשר מצורף אליו אישור שההעתק נעשה מן המקור באופן ובתנאים שנקבעו לאותו סוג מסמכים בתקנות, ישמש ראיה לכאורה בהליך משפטי -

- (1) בכל מקרה שלפי הדין מותר להוכיח תכנו של מסמך בהעתקו;
- (2) אם המקור בוער על פי תקנות ובתנאים שנקבעו בהן, ומצורף להעתק אישור על כך כפי שנקבע בתקנות לאותו סוג מסמכים."

התקנות קובעות תנאים להגשת העתק צילומי של מסמך שלא בוער מקורו לעומת מסמך שבוער מקורו כשהתנאים להגשת העתק של מסמך שבוער מחמירים יותר. התנאים להגשת העתקים מסורבלים למדי כפי שניתן לראות בתקנות 2 ו- 3 לתקנות:

2" העתק צילומי של מסמך שלא בוער מקורו

העתק צילומי של מסמך שלא בוער מקורו ישמש ראיה לכאורה בהליכים משפטיים, אם ההעתק הצילומי נעשה סמוך להגשתו בהליך המשפטי, וצורף אליו אישור כמפורט בתוספת הראשונה.

3. העתק צילומי של מסמך שבוער מקורו

(א) העתק צילומי של מסמך שבוער מקורו ישמש ראיה לכאורה בהליכים משפטיים, אם נתמלאו בו תנאים אלה:

- (1) הוא העתק צילומי מזוער;
- (2) הוא מהווה יחידה בתוך רצף יחידות של תצלומים מזוערים שהם חטיבה אחת בסרט שלא נחתך ושלא חובר בכל דרך בכל מקום שהוא;
- (3) בסרט נכללים אישורים – בראשיתו כמפורט בתוספת השניה ובסופו כמפורט בתוספת השלישית;
- (4) הוא מסמך מתוך סדרה של מסמכים שמי שנעשה בשבילו הצילום נוהג לצלמם בדרך קבע במהלך – עסקיו הרגיל;
- (5) (א) הביעור נעשה בדרך שריפה, השמדה כימית או עיבוד הנייר וניתן על כך אישור מפורט בתוספת הרביעית; או –
- (ב) המסמך בוער או הושמד כתוצאה מפעולת מלחמה, או משריפה, שטפון או נזק-טבע אחר, וניתן על כך אישור בתצהיר כמפורט בתוספת החמישית, סמוך ככל האפשר לאירוע שגרם לביעור המסמך, והתצהיר נעשה לפי סעיף 37 לפקודה והופקד אצל רשם בית-המשפט המחוזי במחוז שבו אירע האירוע.
- (ב) על אף האמור בפסקה (2) לתקנת משנה (א) מותר לחבר לסרט סרט נוסף אחר המכיל תיקונים או תוספות לאותו סרט, אם הסרט הנוסף ממלא אחר הוראות פסקאות (2) ו- (3) לתקנת משנה (א) וצויינה באישור מהות התיקונים או ההוספות.

(ג) לענין תקנה זו והתוספות שלפיה, "סרט" – לרבות מיקרופיש."

רק רשומה מוסדית זוכה להסדר מיוחד שבמסגרתו דין העתק כדין מקור בכל הקשור לקבילות. כן, לפי סעיף 41א לפקודת הראיות:

"41א. העתק של רשומה מוסדית

ניתן להוכיח תקנה של רשומה מוסדית על ידי העתק צילומי של הרשומה."

כמו כן, במה שקשור לרשומה מוסדית, הגדרת "מקור" היא מרחיבה כפי שניתן לראות בסעיף 41ב לפקודת הראיות:

"41ב. מעמדו של פלט

לענין סימן זה לא ייחשב פלט שהוא רשומה מוסדית כהעתק המסמך שעל בסיסו הופק, אלא כמקור."

מוצע לקבוע שמקום שמסמך קביל כראיה, ניתן להוכיח את תוכנו דרך מקור או העתק. בכך מוסט הדיון בדבר אמינות ההעתק למישור המשקל, להבדיל מהקבילות. היתרון בקביעה זו מונח בפשטותה ובגמישותה. בעלי דין זוכים למידה מוגברת של וודאות וניתנת אפשרות להגיש מסמכים רלבנטיים ומהימנים שהיו נפסלים לפי "כלל הראיה הטובה ביותר". כמו כן, מוסדות, חברות ופרטים אינם צריכים להסס להעביר את מערכות התייעוד שלהם לטכנולוגיות ממוחשבות מן החשש שהמידע לא יהיה קביל בבתי המשפט.

הוחלט לא להשיג את התוצאה המבוקשת על ידי הרחבת המונח מקור בדרך המלאכותית שנעשתה בסעיף 41ב לפקודת הראיות, שכן תכלית החקיקה היא להשוות דין העתק לדין מקור ולתת להעתק מעמד קבילות עצמאי. באקלים משפטי חדש זה, אין צורך לנסות ולהכניס מרחב של מסמכים בכלל "מקור" שכן גם העתק הוא קביל. בכך נבדלת ההצעה מהמצב החוקי הקודם שבו שלט "כלל הראיה הטובה", דבר שהביא לצורך לנסות ולהכשיר פלטי מחשב דרך הרחבת ההגדרה של "מקור" בסעיף 41ב לפקודת הראיות.

מכיוון ש"כלל הראיה הטובה ביותר" חל רק על הוכחת תוכנם של מסמכים להבדיל מעצם קיומם (שכן במקרה זה הם בגדר ראיות חפציות ש"כלל הראיה הטובה ביותר" אינו חל עליהם), מוצע לשנות את הכלל במה שנוגע לתוכנם של מסמכים להבדיל מקיומם.

לסעיף 41א לפקודה

במצב החוקי השורר היום סעיף 68 (ב) לחוק הירושה, התשכ"ה – 1965 (להלן – חוק הירושה) מחייב את המבקש במסגרת צו קיום צוואה להוכיח צוואה על ידי מסמך מקורי פרט לחריגים המפורטים באותו סעיף. וזה לשון הסעיף:

68". ראיות

(ב) צוואה, למעט צוואה בעל פה, טעונה הוכחה בהגשת המקור; הוכח שהמקור נשמד בדרך או בנסיבות שאין בהן כדי לבטל את הצוואה, או שאי אפשר להגיש את המקור, רשאי בית המשפט להתיר הוכחת הצוואה בהגשת העתק או באופן אחר."

כפי שנפסק לא אחת, סעיף זה חורג מדיני הראיות הרגילים, שכן לא זה בלבד שהוא מחייב הגשת מקור של הצוואה כדי להוכיח את תוכנה, אלא הוא גם מחייב הגשת מקור כדי להוכיח את עצם קיומה של הצוואה, וראה למשל, ע"א 483/80 רוזנפלד נ. קלפנר פד"י לו (3) 552. לעומת זאת, דיני הראיות ה"רגילים" מחייבים הגשת מקור רק לשם הוכחת תוכנו של מסמך, אך אינם מחייבים הגשת מקור להוכחת עצם קיום המסמך, שכן דין מסמך לצורך זה הוא כדינו של חפץ ולגבי חפץ "כלל הראיה הטובה ביותר" אינו חל.

החמרה ראייתית זו אצל צוואות מעוגנת בייחודיותה של הצוואה, שכן מדובר במסמך שנערך על ידי אדם שהלך לבית עולמו ואין אפשרות לברר אתו את סיבת אי הגשת המקור – אם זה נובע מהשמדתו מרצון על ידי המנוח או שמא הוא פועל יוצא מאבדן או גניבה. מסיבה זו כב' השופטת בן פורת העירה שאף אם הגיע הזמן לראות באמצעי העתקה טכניים משוכללים ראיות שוות ערך למקור, ספק אם כלל זה צריך לחול על צוואות (וראה ע"א 483/80 לעיל).

ייחודיות זו מצדיקה החרגת הצוואה מההסדר הכללי ושמירת הדינים המיוחדים שבחוק הירושה לענין זה.

לסעיף 41ב לפקודה

מוצע להשאיר בתוקף את סעיף 41ב לפקודת הראיות כלשונו. מדובר במעמד פלט של רשומה מוסדית. מוצע להמשיך להקנות מעמד של מקור לפלט זה בשל האמינות המיוחדת שבו. מעמד זה עדיין חשוב אפילו בעולמה של הצעה זו שנועדה להשוות דין העתק לדין מקור שכן העתק עדיין עשוי להפסל על פי הליך לפי סעיף 42 לפקודה בהתקיים חשש סביר לעילות המנויות באותו סעיף. הקניית מעמד של מקור לפלט של רשומה מוסדית משחררת אותו מחשש לפסילה על פי הליך זה.

לסעיף 42 לפקודה

השוואת דין העתק לדין מקור עדיין אינה אומרת שכל העתק באמת אמין. בהעתיקים שהם פרי טכנולוגיה מתקדמת דוגמת מסמכי מחשב, עשויים להתעורר חששות לזיופים בשל הפשטות היחסית שבה ניתן לבצע שינויים והוספות. כמו כן, עשויות להיות חדירות למערכות מחשב וכן שיבושים במערכות אלה. דברים אלה נכונים בין אם מדובר במסמכים שנסרקו לפורמט מחשבי ממדיום אחר, ובין אם מדובר במסמכים שנערכו במחשב מכתחילה.

כדי להתמודד עם חששות אלה, מוצע להסמיך את בית המשפט שלא לקבל העתק כשמתעורר חשש סביר לקיומו של אחד משני מצבים:

1. ההעתק אינו זהה למקור.
2. קבלת ההעתק אינה הוגנת בנסיבות הענין.

דוגמה לתנאי השני תמצא במקרה שבו ההעתק משקף רק חלק מהמקור, דבר העלול להטעות את בית המשפט, וכך להביא לחוסר הוגנות.

מוצע להטיל את נטל השכנוע על שכמי המתנגד להגשת הראיה, וזאת, כדי לצמצם התנגדויות סרק וכדי לא להכביד על ההליך המשפטי בכללו. עם זאת, בנסיבות אלה, נטל הבאת הראיות הרובץ על שכמי המתנגד הוא קל יחסית, וזאת מכיוון שככלל העובדות המצביעות על קיומן של שתי העילות דלעיל נמצאות בידיעתו המיוחדת של הצד המגיש את הראיה להבדיל מהמתנגד להגשתה. מכוח העקרונות הכלליים של דיני הראיות, מקום שמוטל על צד לדיון להוכיח קיומה של עובדה הנמצאת בידיעה המיוחדת של הצד שכנגד, נקודה זו עשויה להפחית את כמות הראיות שתידרש ממנו להרמת נטל הבאת הראיות והעברתו לצד שכנגד. בנסיבות אלה הפסיקה מסתפקת ב"מידה קטנה של ראיות" או "בראיה קלה יחסית". (וראה הרנון, דיני ראיות, חלק א' בעמ' 204 וכן ע"פ 309/74 גוטוירט נ. מדינת ישראל, כט(2) פד"י 421 בעמ' 427, ע"פ 582/79 באומינגר נ. מדינת ישראל לד(4) פד"י 561 בעמ' 565-566, ד"נ 6914 גוימן נ. כהן ואח' כד(2) פד"י 229, 290 ואילך).